

УДК 336.74

Баластрик Л. О.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна, balastryk_2006@ukr.net

МЕХАНІЗМ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Літ. 3.

Larysa Balastryk

Ph. D. (Economics), Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
balastryk_2006@ukr.net

MECHANISM OF FOREIGN EXCHANGE REGULATION OF ECONOMY

JEL classification: E52, E58.

Баластрик Л. А.

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической теории, макро- и микроэкономики
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

МЕХАНІЗМ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Регулювання валютного курсу в умовах глобалізації стає одним з основних економічних механізмів, який впливає не лише на зовнішньоекономічну діяльність, а й на соціально-економічний розвиток країни. Сучасний механізм валютного регулювання склався на основі Ямайського договору, який характеризується плаваючими валютними курсами та принципом поліцентризму побудови валютної системи. Рух обмінних курсів переважно визначається змінами в монетарній політиці, але відхилення обмінного курсу на практиці часто перевищує відповідне відхилення в пропозиції грошей (“ефект перелюту”), що зумовлює відносно більші стрибки курсу в короткостроковому періоді [1, с. 466]. Таким чином, Ямайська система дає змогу забезпечити довгострокову гнучкість валютним курсам, необхідну для вирівнювання платіжних балансів, і короткострокову стабільність для стимулювання міжнародної торгівлі й фінансів.

Серед високорозвинутих країн найпоширенішим на сьогодні є режим вільного плавання валют, за якого курси обміну валют визначаються співвідношенням попиту і пропозиції. Ринок валют урівноважується за допомогою цінового, тобто курсового механізму. Його успішно використовують країни з високими доходами за низьких рівнів інфляції в умовах економічної та політичної стабільності. Якщо державні органи, що здійснюють валютний контроль, запроваджують певні обмеження стосовно системи гнучких валютних курсів, то такий режим валютних курсів називають брудним флотингом, або керованим (регульованим) плаваючим валютним курсом. Найчастіше держави дотримуються саме цього режиму валютного курсоутворення, за якого центральний банк здійснює інтервенції для підтримання рівноваги на валютному ринку. До країн, що використовують регульований плаваючий валютний курс, належить і Україна.

© Баластрик Л. О., 2018

Вибір режиму валютного курсу передбачає виявлення позитивних і негативних ефектів від запровадження того чи іншого режиму. Досвід країн, котрі використовують режим регульованого плавання, показує, що його застосування потребує істотних валютних резервів, методичного забезпечення щодо визначення курсу, оскільки дуже важко в короткостроковому періоді оцінити фактори, які спричиняли коливання валютного курсу та часовий лаг, пов'язаний зі зміною макроекономічної ситуації, а також неможливість забезпечення необхідного рівня міжнародної ліквідності. Критики регульованого курсу зауважують, що за відсутності чітких правил визначення паритету валют фінансові інститути обґрунтовують свої рішення політичною доцільністю. Суттєвим недоліком цього режиму є непрогнозованість зовнішньоторговельних та інвестиційних потоків. За подальшої стабілізації грошово-кредитного ринку та валютного курсу Національний банк України навіть за чинного режиму курсоутворення зможе сприяти зменшенню спекулятивного попиту на іноземну валюту та зниженню девальваційних очікувань населення та інших суб'єктів валютного ринку, які в умовах політичної й економічної невизначеності суттєво підвищують волатильність. Щодо переваг застосування регульованих плаваючих валютних курсів, то до них належить обмеження відхилень валютних курсів від офіційних паритетів за допомогою валютних інтервенцій, прогнозований вплив на грошову політику.

На сьогодні Україна не готова перейти до класичного (вільного) режиму плаваючого валютного курсу. В умовах боргової пастки, за зростаючого дефіциту платіжного балансу (дефіцит поточного рахунку в березні 2018 р. становив 763 млн дол. США, або 7,2 % ВВП; у березні минулого року – 509 млн дол. США, або 5,9 % ВВП), скорочення експорту попит на іноземну валюту збільшується та негативно впливає на курс національної валюти. У довгостроковому періоді хронічний дефіцит торговельного балансу може суттєво знецінити національну валюту країни. Нестабільність економічного й політичного стану викликає вплив іноземної валюти за кордон, що також зменшує її пропозицію на внутрішньому ринку та знижує курс національної валюти. Так, у 2019 р. обмінний курс гривні до долара США в середньому за період становитиме 30,5 грн за долар, у 2020 р. – 31,4, у 2021 – 31,8 грн за долар. Нагадаємо: середньорічний курс на 2018 р. становить 29,3 грн за долар [2].

Для малої відкритої економіки України, з її вразливістю до зовнішніх “шоків”, перехід до вільно плаваючої системи валютного курсоутворення – питання довгострокової перспективи, але в разі переходу до стійкого економічного зростання та підвищення рівня життя населення це можливо.

Застосування плаваючих валютних курсів має такі переваги:

- курс визначається ринком, тому він найефективніше забезпечує розподіл ресурсів;
- у центрального банку немає потреби здійснювати валютні інтервенції, отже, обмежуються можливості спекулянтів отримати прибуток за рахунок коливання курсу;
- попит і пропозиція як національної, так і іноземної валюти балансуватимуть ринок, а тому національна грошово-кредитна політика є значною мірою незалежною від грошово-кредитної політики країн “іншого світу”.

До недоліків цього режиму слід віднести:

- асиметричність інформації;
- невизначеність динаміки обмінного курсу, яка в довгостроковому періоді може створити труднощі для компаній у сфері планування та ціноутворення, ускладнюючи вибір раціональної поведінки економічними суб'єктами;
- відсутність засобів протидії зниженню валютного курсу, що впливає на проведення незалежної грошово-кредитної політики [3, с. 665–666].

Механізм регулювання валютного курсу на національному рівні, його інституційна структура, принципи та норми встановлюються законодавчими актами кожної країни з урахуванням принципів та рекомендацій, визначених МВФ і регіональними союзами. В Україні тільки формується цілісний механізм валютного регулювання економіки шляхом створення відповідних інститутів та сучасної нормативно-правової бази. На нашу думку, механізм валютного регулювання – це система організаційно-правових, фінансово-економічних та поведінкових форм і методів впливу держави на курс та обіг національної валюти, контролю за валютними операціями, обмеження використання іноземної валюти й визначення порядку переміщення валютних цінностей через митний кордон країни з метою макроекономічної стабілізації національної економіки та зростання її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Організаційно-правова підсистема механізму валютного регулювання охоплює сукупність інститутів та використовуваних ними методів правового й адміністративного регулювання курсу національної грошової одиниці в межах обраного режиму валютного курсу.

Фінансово-економічна складова базується на сукупності закріплених законодавством економічних інструментів і методів забезпечення стабільності національної валюти, зменшення ефекту впливу з боку обмінного курсу на інфляцію, вирівнювання платіжного балансу, створення привабливого середовища для припливу іноземного капіталу.

Поведінкова підсистема механізму валютного регулювання включає сукупність виховних та інформаційних заходів держави, спрямованих на подолання негативних очікувань макро- і мікроекономічних суб'єктів з метою нівелювання їхнього впливу на посилення волатильності курсу національної валюти. Механізм валютного регулювання на практиці проявляється в регулюванні кон'юнктури валютного ринку, контролі за динамікою обмінного курсу національної грошової одиниці, дотриманні обраного режиму валютного курсу.

На підставі викладеного можна зробити такі висновки.

Переваги режимів вільно плаваючих і регульованих валютних курсів та їх застосування в окремих країнах є дискусійним питанням. Плаваючий валютний курс може спричинити значні за амплітудою та за втратами коливання номінального і, відповідно, реального валютного курсу в короткостроковому періоді, але в довгостроковому періоді балансуватиме ринок і сприятиме ефективному розподілу ресурсів.

Валютне регулювання в Україні сьогодні спрямоване на підтримання стабільності національної грошової одиниці, нейтралізацію різких коливань валютних курсів, оскільки стабільність валютного ринку має забезпечити й

стимулювати розвиток зовнішньоекономічних зв'язків країни та її економіки загалом.

При цьому головним інструментом формування ефективного валютного регулювання виступають валютні інтервенції, здійснювані НБУ.

Список використаних джерел

1. Сакс Дж. Д., Ларрен Ф. Б. Макроэкономика. Глобальный подход : пер. с англ. Москва : Дело, 1996. 848 с.
2. Основні показники діяльності банків України / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661577>.
3. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка / за ред. В. Д. Базилевича. 4-те вид. Київ : Знання, 2008. 745 с.

References

1. Saks, Dzh. D., Larren, F. B. (1996). *Макроекономіка. Глобальний підхід* [Macroeconomics. Global Approach]. Moscow : Дело.
2. National Bank of Ukraine. (n. d.). *Основні показники діяльності банків України* [Main indicators of activity of Ukrainian banks]. Retrieved from <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661577> [in Ukrainian].
3. Bazy'levy'ch, V. D., Bazy'levy'ch, K. S., Balastry'k, L. O. (2008). *Макроекономіка* [Macroeconomics. Global Approach]. Київ : Знання.